

Karolina Gorczyca

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

kgorczyca@poczta.fm

Ochrona informacji zawierających tajemnicę bankową na gruncie regulacji chroniących dobra osobiste

The Protection of Information Containing Bank Secrecy in Connection with Regulations Protecting Personal Rights

STRESZCZENIE

Tajemnica bankowa swoją ochroną obejmuje wszelkie informacje uzyskiwane przez bank w związku z wykonywaniem czynności bankowej na etapie negocjacji oraz w trakcie zawierania i wykonywania umowy łączącej bank z beneficjentem tajemnicy. W doktrynie pozostaje spornym objęcie tajemnicy bankowej ochroną przewidzianą w kodeksie cywilnym dla dóbr osobistych. Niniejsze opracowanie stanowi głos w dyskusji w przedmiocie ewentualnego uznania tajemnicy bankowej za jedno z niewymienionych enumeratywnie w katalogu art. 23 k.c. dóbr osobistych. Zgodnie z analizą i stanowiskiem przyjętym w pracy naruszenie tajemnicy bankowej może zostać objęte konsekwencjami przewidzianymi dla naruszenia dóbr osobistych, z uwagi na ochronę prawa do prywatności uznanego w doktrynie i orzecznictwie za dobro osobiste podlegające ochronie. Koncepcja instytucjonalnej ochrony dóbr osobistych umożliwia beneficjentowi tajemnicy dochodzenie roszczeń zagwarantowanych w art. 24 oraz 448 k.c. Szeroki katalog wyjątków od sytuacji, gdy bank jest zobowiązany do zachowania w poufności uzyskanych informacji, prowadzi do konkluzji, że ochrona tajemnicy – zarówno na gruncie kodeksu cywilnego, prawa bankowego, jak i ustawy o ochronie danych osobowych – pozostaje w obecnym systemie prawnym instytucją o coraz mniejszym znaczeniu dla obrotu gospodarczego, zaś interes publiczny stanowi dla ustawodawcy dobro daleko ważniejsze od interesu konkretnej jednostki.

Słowa kluczowe: dobra osobiste; tajemnica bankowa; ochrona informacji

WSTĘP

Podstawa gwarancji ochrony dóbr osobistych w prawie polskim zakorzeniona jest w postanowieniach Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. Szereg regulacji,

opartych i wywodzonych z art. 30 Konstytucji, przyznających każdemu nienaruszalną, przyrodzoną i niezbywalną godność stanowiącą źródło wolności i praw, ogniskuje swoje gwarancje wokół przyrodzonych praw jednostki. Dalsze postanowienia ustawy zasadniczej rozwijają i precyzują prawo podmiotowe, które można wywodzić z godności jednostki. Postanowienia Konstytucji, takie jak zapewnienie każdemu prawnej ochrony życia (art. 38), nietykalności i wolności osobistej (art. 41), wolności i ochrony tajemnicy komunikowania się (art. 49), nienaruszalności mieszkania (art. 50) czy wreszcie przyznanie prawa do „ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym” w sposób pośredni, jednocześnie prowadzą do ochrony i poszanowania godności ludzkiej, traktując ją jako prawo niezbywalne, przynależne każdemu podmiotowi.

Ochrona dóbr osobistych, zakorzeniona w Konstytucji, została doprecyzowana w postanowieniach art. 23 i 24 Kodeksu cywilnego. Ustawodawca nie zdefiniował dóbr osobistych, ograniczając się wyłącznie do przykładowego wyliczenia dóbr podlegających ochronie. Co istotne, tworząc otwarty katalog chronionych dóbr, ustawodawca w sposób jednoznaczny pozwolił, aby doktryna i judykatura odkrywały i wyodrębniały coraz to nowe postaci dóbr osobistych przy jednoczesnym uznaniu, że pomiędzy poszczególnymi dobrami brak jest jednoznacznych granic pozwalających zakwalifikować konkretne dobro do tej czy innej kategorii. I tak wśród postanowień ustawowych zostały wymienione określone dobra: „[...] zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska”, zaś inne wartości, np. kult pamięci osoby zmarłej¹, uznano za dobra osobiste w drodze wypracowanej linii orzecniczej i piśmiennictwa.

W doktrynie i judykaturze brak jest nadal jednolitego stanowiska w przedmiocie przyznania, bądź nie, charakteru dóbr osobistych wielu wartościom, w tym takim, jak np. prawo do wypoczynku², korzystanie z wartości środowiska naturalnego³ czy stanowiąca przedmiot niniejszych rozważań tajemnica bankowa⁴. Brak jednoznacznej kwalifikacji, wynikający z trudności w określeniu nie tylko poszczególnych cech, jakie musi posiadać konkretna wartość stanowiąca dobro osobiste, ale także stosunków zakresowych poszczególnych dóbr ustanowionych

¹ Por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 lipca 1968 r., sygn. akt I CR 252/68, LEX nr 954.

² Por. T. Kierzyk, *Ochrona konsumentów na rynku usług turystycznych*, „Rejent” 2002, nr 12, s. 28.

³ Por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 lipca 1984 r., sygn. akt II CR 5/84, LEX nr 8606.

⁴ Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 14 listopada 2003 r., sygn. akt I ACa 1062/03, LEX nr 145070. Odmienne: A. Żygadło, *Wylączenia tajemnicy bankowej a prawo do prywatności*, Warszawa 2011, s. 119.

postanowieniami Konstytucji i Kodeksu cywilnego, może rodzić szereg nowych wątpliwości, a w konsekwencji nadmierne mnożenie bytów dla zapewnienia ochrony wartościom, których charakter w istocie pozostaje sporny, a których ochrona została przewidziana przez ochronę wartości objętych literalnie katalogiem z art. 23 k.c., co może prowadzić do niejednolitej wykładni i rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych.

1. DOBRA OSOBISTE OSÓB FIZYCZNYCH

Art. 23 k.c. zawiera otwarty katalog dóbr osobistych osób fizycznych. Katalog ten *explicite* wymienia takie dobra, jak zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, wskazując przy tym, że nie są to dobra wyliczone enumeratywnie, a ich katalog ma charakter jedynie przykładowy, mogący być uzupełnianym zarówno w drodze wykładni doktryny, jak i orzeczeń sądowych. Specyfika wymienionych dóbr determinuje konieczność przyznania przynajmniej części z nich wyłącznie osobom fizycznym z uwagi na zdolność odczuwania krzywdy czy też sferę przeżyć wewnętrznych jednostki. Otwarty katalog dóbr pozostawia margines swobody na uwzględnienie przemian społecznych oraz rozwój nauki i doktryny w aspekcie przyznania ochrony wartościom immanentnie związanym z niematerialną sferą życia jednostki.

Relacja ochrony dóbr osobistych i ochrony prawa do prywatności stanowiła przedmiot dyskusji w doktrynie. W istocie zasadnym zdaje się przeprowadzenie rozważań w celu odpowiedzenia na pytanie, czy prawo do prywatności jest dobrem osobistym, czy raczej to ochrona dóbr osobistych stanowi realizację prawa do prywatności. Rozważania nad istotą i gwarancjami przewidzianymi dla ochrony życia prywatnego nakazują stanąć na stanowisku, że prawo do prywatności nie stanowi wartości nadrzędnej nad innymi dobrami osobistymi, a raczej dobro im równorzędne, aczkolwiek o fundamentalnym znaczeniu dla objęcia ochroną niematerialnej sfery życia człowieka, immanentnie z nim związanej.

Wskutek rozwoju i utrwalenia bogatego, wieloletniego dorobku doktryny i judykatury prawo do prywatności urosło do rangi jednego z najistotniejszych dóbr osobistych stworzonych w doktrynie i przyjętych w judykaturze. Według uchwały Sądu Najwyższego z dnia 16 lipca 1993 r. prywatność człowieka obejmuje w szczególności zdarzenia związane z życiem rodzinnym, seksualnym, stanem zdrowia, przeszłością, sytuacją majątkową, w tym z uzyskiwanymi dochodami⁵. Na gruncie analizy przeprowadzanej w niniejszej pracy szczególne znaczenie posiada obję-

⁵ Por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 lipca 1993 r., sygn. akt I PZP 28/93, LEX nr 3943.

cie sytuacji majątkowej konkretnego podmiotu zakresem prawa do prywatności, a przez to również zapewnieniem ochrony przewidzianej dla dóbr osobistych. „Ochrona w tym zakresie może odnosić się do wypadków ujawnienia faktów z życia osobistego i rodzinnego, nadużywania uzyskanych informacji, zbierania w drodze prywatnych wywiadów informacji i ocen ze sfery intymności, aby je opublikować lub w inny sposób rozgłaszać”⁶. Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z dnia 14 czerwca 1995 r., analizując stan faktyczny, w którym spółdzielnia mieszkaniowa opublikowała informację o stanie zadłużenia czynszowego jej członków, także uznał działanie polegające na ujawnianiu informacji związanych ze stanem majątkowym (w tym stanem zadłużenia) za bezprawne, naruszające w stosunku do podmiotów, których dane zostały ujawnione, dobro osobiste w postaci prawa do prywatności⁷.

Zarówno w doktrynie, jak i judykaturze zostało przyjęte, że „sfera życia prywatnego nie jest chroniona w sposób absolutny, tj. przed każdym jej naruszeniem, niezależnie od tego, w jakich okolicznościach się ono aktualizuje”⁸. Co istotne, w zestawieniu z innymi wartościami o charakterze konkurencyjnym wartość życia prywatnego, w tym sfera życia intymnego, posiada doniosłość nakazującą oceniać wszelkie naruszenia w sposób ujemny, dopuszczając przy tym wyjątki jedynie w sytuacjach szczególnych, bezspornie uzasadniających możliwość ingerencji w sferę prywatności jednostki. Wypracowana linia orzecznicza sądów cywilnych wskazuje na konieczność każdorazowego wyważenia dóbr oraz rozważenia interesów zachodzących na gruncie konkretnego stanu faktycznego, nie nakazując przy tym traktowania prywatności jako wartości bezwzględnej, o charakterze nadrzędnym.

2. DOBRA OSOBISTE OSÓB PRAWNYCH

Art. 43 k.c. stanowi, iż przepisy dotyczące dóbr osobistych osób fizycznych stosuje się odpowiednio także do osób prawnych. W nauce prawa został utrwalony pogląd, że używane przez ustawodawcę sformułowanie „odpowiednio” może oznaczać stosowanie danej regulacji wprost bądź po modyfikacjach dostosowujących regulację do specyfiki danego zagadnienia albo niestosowanie danej regulacji w ogóle. W przedmiocie ochrony dóbr osobistych osób prawnych odpowiednie stosowanie przepisów przewidujących ochronę dóbr osobistych osób prawnych

⁶ Tak: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 1984 r., sygn. akt I CR 400/83, LEX nr 2997.

⁷ Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 14 czerwca 1995 r., sygn. akt I ACr 143/95, LEX nr 23659.

⁸ Tak: wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 11 kwietnia 2001 r., sygn. akt I ACa 244/01, LEX nr 82416.

przejawia się zarówno w modyfikacji katalogu tych dóbr, jak i środków przewidzianych dla ich ochrony. W przedmiocie przyznania ochrony oraz oceny naruszenia dóbr osobistych osób prawnych, z uwagi na brak możliwości odczuwania krzywdy przez osoby prawne, zachodzi konieczność obiektywnej oceny kryteriów dokonywanych naruszeń. W judykaturze został wyrażony następujący pogląd: „Dobra osobiste osób prawnych – to wartości niemajątkowe, dzięki którym osoba prawna może funkcjonować zgodnie ze swym zakresem działań (art. 43 w związku z art. 23 k.c.)”⁹. Opinia ta pozostaje w zgodzie zarówno z założeniami przyjętymi przez ustawodawcę, jak i ze stanowiskiem przedstawicieli nauki prawa cywilnego. Niewątpliwym pozostaje fakt, iż pewne dobra przyznane osobom fizycznym (jak chociażby życie, nietykalność cielesna czy integralność seksualna) nie mogą być przyznane osobom prawnym. Inne, jak nietykalność mieszkania i wolność osobista, w odniesieniu do osób prawnych znajdują swoje odpowiedniki w postaci nietykalności pomieszczeń i wolności działania. Ochrona dóbr osobistych w postaci np. tajemnicy korespondencji jest stosowana w przypadku osób prawnych wprost, bez konieczności wprowadzania jakichkolwiek modyfikacji.

Zgodnie z regulacją art. 33¹ § 1 k.c. do jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną, stosuje się odpowiednio przepisy o osobach prawnych. Z uwagi na powyższe, przez art. 43, przepisy o ochronie dóbr osobistych osób fizycznych należy stosować również odpowiednio do tzw. ułomnych osób prawnych (przede wszystkim spółek osobowych, spółek akcyjnych w organizacji, spółek z o.o. w organizacji czy wspólnot mieszkaniowych). Podmioty te, pomimo braku przyznania im osobowości prawnej, będą więc objęte ochroną przewidzianą dla dóbr osobistych.

Podobnie jak w przypadku dóbr osobistych osób fizycznych, także w odniesieniu do dóbr osobistych osób prawnych w doktrynie nie budzi wątpliwości ich niemajątkowy charakter. Dobra te nie są zbywalne i nie podlegają egzekucji. Dobra niematerialne o charakterze majątkowym bądź mieszanym, w którym aspekt majątkowy można uznać za dominujący, nie stanowią dóbr osobistych. Stąd też takie dobra, jak znaki towarowe, nazwy regionalne, know-how – nie mogą zostać zaliczone do katalogu dóbr osobistych osób prawnych. Pogląd ten nie budzi wątpliwości w doktrynie¹⁰.

Katalog dóbr osobistych osoby fizycznej, zawarty w art. 23, wskazuje cześć człowieka wśród wartości objętych ochroną. W przypadku osób prawnych ochrona godności (cześć wewnętrzna) nie wchodzi w rachubę, dlatego ochronie będzie podlegać cześć zewnętrzna, tj. dobre imię¹¹. Naruszenie dobrego imienia może polegać na rozpowszechnianiu informacji nieprawdziwych lub ujemnej ocenie

⁹ Por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 1986 r., sygn. akt II CR 295/86, LEX nr 3340.

¹⁰ Tak m.in.: P. Książek, *Komentarz do art. 43 kodeksu cywilnego*, LEX 2012.

¹¹ Por. A Szpunar, *Ochrona dóbr osobistych*, Warszawa 1979, s. 33.

działalności prowadzonej przez osobę prawną. Spornym jest, czy za naruszenie dóbr osobistych osoby prawnej można uznać podawanie informacji prawdziwych mających ujemny wpływ na ocenę działalności osoby prawnej. Co do zasady takie działanie jest dokonywane w interesie społecznym. Wydaje się jednak, że nie jest możliwe jednoznaczne zakwalifikowanie takiego działania jako nienaruszającego dóbr osobistych osoby prawnej – konieczna jest analiza konkretnego stanu faktycznego i wszelkich okoliczności w nim zachodzących¹².

Słusznie uznaje T. Sokołowski, że „naruszeniem dobra osobistego jest zakłócenie czerpania zysku z prowadzonej działalności gospodarczej, co może wiązać się z naruszeniem dobrego imienia osoby prawnej”¹³. Dobre imię oraz renoma i wiarygodność zostały wskazane za dobra osobiste w orzeczeniu Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2005 r.¹⁴ W orzeczeniu tym Sąd Najwyższy wskazał, iż dobre imię naruszają także wypowiedzi mogące spowodować utratę zaufania potrzebnego dla prawidłowego funkcjonowania w zakresie wykonywanych zadań. Co istotne, dla przyznania ochrony dobrego imienia osoby prawnej nie ma znaczenia zakres i przedmiot działalności, rozpoznawalność na rynku czy czas istnienia. Dobre imię przysługuje wszystkim osobom prawnym¹⁵. Niewątpliwie podjęcie działań naruszających wiarygodność w obrocie może naruszać dobra osobiste osoby prawnej.

W doktrynie nadal sporne pozostaje przyznanie prawa do prywatności osobom prawnym. A. Szpunar wskazuje, iż prawo to – z uwagi na swój charakter – może zostać przyznane wyłącznie osobom fizycznym¹⁶. Pogląd ten wydaje się jednak nie być w całości zasadny. Trafniejsze zdaje się być stanowisko, w świetle którego mimo istnienia odmiennej natury osób prawnych nie można całkowicie eliminować możliwości istnienia analogicznego dobra osobistego w przypadku osób prawnych¹⁷. M. Safjan przyznaje osobom prawnym prawo do pewnej prywatności, obejmującej co najmniej sferę tajemnicy przedsiębiorstwa¹⁸. Ingerencja w to prawo, analogiczne do prawa do prywatności osoby fizycznej, może polegać w przypadku osób prawnych na bezprawnym podsłuchiowaniu czy kopiowaniu dokumentów. Należy podkreślić, że z uwagi na charakter majątkowy i brak immanentnego związania z daną osobą prawną tajemnic przedsiębiorstwa (takich jak

¹² Odmienne: P. Książek, *Komentarz do art. 43 kodeksu cywilnego*.

¹³ T. Sokołowski, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 1: *Część ogólna*, red. A. Kidyba A. [et al.], Warszawa 2009.

¹⁴ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2005 r., sygn. akt III CK 622/04, LEX nr 180853.

¹⁵ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 30 marca 2011 r., sygn. akt IACa 204/11, LEX nr 898639.

¹⁶ Por. A. Szpunar, *op. cit.*, s. 33.

¹⁷ Por. P. Książek, *Komentarz do art. 43 kodeksu cywilnego*.

¹⁸ Por. M. Safjan, *Ochrona majątkowa dóbr osobistych po zmianie przepisów kodeksu cywilnego*, „Przegląd Prawa Handlowego” 1997, nr 1, s. 14.

niejawne informacje techniczne, handlowe i organizacyjne), nie mogą one zostać objęte ochroną przewidzianą dla ochrony prawa do prywatności.

Co istotne, ustawa o ochronie danych osobowych nie znajduje zastosowania odnośnie do danych osób prawnych. W doktrynie pojawił się jednak pogląd, zgodnie z którym dobrem osobistym osób prawnych są również dane osobowe¹⁹. Wskazuje się na konieczność ostrożnego objęcia ochroną osoby prawnej w przypadku bezprawnego przetwarzania jej danych osobowych, przy zastrzeżeniu, że zakres chronionej prywatności – a tym samym danych osobowych osoby prawnej – należy ujmować wąsko²⁰.

W przypadku naruszenia dóbr osobistych osoby prawnej bezsporna jest możliwość dochodzenia roszczeń odszkodowawczych. Problematyczne zdaje się jednak przyznanie osobom prawnym możliwości dochodzenia zadośćuczynienia. Doktryna²¹ i judykatura²² nie pozostają zgodne w tej materii. Przeważające zdaje się być stanowisko doktryny, zgodnie z którym mimo że osoby prawne nie mogą odczuwać krzywdy, to szkoda niemajątkowa może być wyrządzona także osobie prawnej. O istnieniu, a nie o odczuwaniu, krzywdy decydują bowiem motywy obiektywne. Bezsporna jest możliwość naruszenia czci osoby fizycznej, która wskutek swojego stanu umysłu nie może odczuć zniewagi. Podobnie możliwe jest przyznanie zadośćuczynienia osobie prawnej, która choć samej krzywdy nie odczuwa w sposób subiektywny, to jednak jej doznaje – w ujęciu racjonalnym i obiektywnym.

3. OCHRONA TAJEMNICY BANKOWEJ W KONTEKŚCIE OCHRONY DÓBR OSOBISTYCH OSÓB FIZYCZNYCH I PRAWNYCH

W doktrynie nadal pozostaje spornym stosunek tajemnicy bankowej do dóbr osobistych. Obecnie przeważający zdaje się być pogląd zaliczający tajemnicę bankową do wartości objętych ochroną z art. 23 i 24 k.c. Nie jest to jednak pogląd jednolity z uwagi na swoistość regulacji prawa bankowego oraz zakres przedmiotowy tajemnicy bankowej, a także jej bezpośredni związek ze sferą majątkową podmiotów.

Na stanowisku, w świetle którego informacje objęte tajemnicą bankową nie korzystają z ochrony przewidzianej dla dóbr osobistych stanął Sąd Apelacyjny w Poznaniu, który w wyroku z dnia 14 listopada 2003 r. wskazał: „Stan majątku i dane o tym majątku nie należą do kategorii dóbr osobistych chronionych w trybie

¹⁹ Tak: A. Kubiak-Cyruł, *Dobra osobiste osób prawnych*, Zakamycze 2005, s. 201–211.

²⁰ Por. P. Książek, *Komentarz do art. 43 kodeksu cywilnego*.

²¹ A. Szpunar, *op. cit.*, s. 172.

²² Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 28 września 1999 r., sygn. akt I ACa 464/99, LEX nr 82417.

art. 23 i art. 24 k.c. oraz art. 448 k.c.”²³. Co istotne, w uzasadnieniu do przedmiotowego wyroku został zauważony charakter otwarty katalogu dóbr osobistych oraz podniesiono, że wśród dóbr osobistych bezspornie objętych ochroną znajduje się prawo do prywatności. Powyższe nakazuje przyjąć, iż w świetle rozumowania przeprowadzonego przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu sfera majątkowa jednostki nie jest objęta zakresem życia prywatnego. Stanowisko to pozostaje w opozycji do zasad logiki oraz do linii orzeczniczej²⁴ wskazującej jednoznacznie aspekt majątkowy jednostki jako jedną z płaszczyzn życia prywatnego. Jednocześnie podniesione zostało, że „dane o stanie majątku podlegają ochronie na podstawie ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych”²⁵. Sąd Apelacyjny w Poznaniu, wskazując na ochronę zagwarantowaną w ustawie o ochronie danych osobowych uzasadniającą odmowę przyznania ochrony z art. 23 i 24 k.c., niejako nie dostrzega faktu, że regulacja Kodeksu cywilnego nie sprzeciwia się ani nie wyłącza ochrony przewidzianej w innych aktach normatywnych, w tym w ustawie o ochronie danych osobowych. Wewnętrzna sprzeczność wyводу przedstawionego w uzasadnieniu do przedmiotowego wyroku nakazuje uznać za niespójne i niezasadne twierdzenia odmawiające przyznania informacjom o stanie majątkowym ochrony przewidzianej dla dóbr osobistych.

W doktrynie także został wyrażony pogląd nieprzyznający tajemnicy bankowej ochrony przewidzianej dla dóbr osobistych. S. Grzybowski stanął na stanowisku odmawiającym tajemnicy zawodowej charakteru dobra osobistego, przy czym za tajemnicę zawodową uznał on tajemnicę kupiecką, która ma na celu ochronę interesów majątkowych²⁶. Fakt uznawania tajemnicy bankowej za tajemnicę zawodową nakazuje poddać powyższe stanowisko pod wątpliwość, tym bardziej z uwagi na pogląd, w świetle którego „naruszeniem prawa do prywatności będzie ujawnienie wiadomości, co do których spoczywa na danej osobie obowiązek zachowania ich w tajemnicy (tajemnica lekarska, adwokacka, bankowa, dziennikarska itd.)”²⁷. Objęcie zakresem prywatności jednostki informacji stanowiących tajemnicę bankową w sposób jednoznaczny nakazuje pogląd S. Grzybowskiego, który należy uznać za niezasadny i nieadekwatny do obecnej nauki prawa cywilnego.

Możliwość uznania tajemnicy bankowej za dobro osobiste wymaga przypisania jej cech dla tych dóbr charakterystycznych. Wśród nich można wymienić niemająt-

²³ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 14 listopada 2003 r., sygn. akt I ACa 1062/03, LEX nr 145070.

²⁴ Tak m.in. orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 czerwca 1997 r., sygn. akt K 21/96, Z.U. 1997/2/23.

²⁵ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 14 listopada 2003 r., sygn. akt I ACa 1062/03, LEX nr 145070.

²⁶ S. Grzybowski, *Ochrona dóbr osobistych według przepisów ogólnych prawa cywilnego*, Warszawa 1957, s. 98–99.

²⁷ P. Książek, *Komentarz do art. 23 k.c.*, LEX 2012.

kowy charakter i immanentny związek z podmiotem, którego dotyczą, w tym brak możliwości sukcesji i przeniesienia na podmiot trzeci. Konieczne jest przeprowadzenie analizy obu przesłanek w odniesieniu do tajemnicy bankowej dla ustalenia potencjalnego objęcia tajemnicy bankowej ochroną przewidzianą dla dóbr osobistych.

Charakter niemajątkowy dobra osobistego jest wyznaczony przez niemożność wyrażenia go wprost w konkretnej wartości ekonomicznej, również w sytuacji, gdy naruszenie tego dobra powoduje konsekwencje majątkowe. Tajemnica bankowa, obejmująca informacje dotyczące zarówno majątku, jak i innych danych klienta niezwiązanych z jego sferą majątkową, nie może być określona jako prawo majątkowe. Wartością ekonomiczną tajemnicy nie jest bowiem równowartość salda na rachunku, a informacje przekazywane bankom przez klientów nie są mierzalne w pieniądzu. Nierzadko stosunki łączące bank z klientem nie wynikają wyłącznie z umowy rachunku bankowego, ale także z innych zobowiązań niezwiązanych z lokowaniem środków finansowych w banku. Okoliczność objęcia tajemnicą bankową zarówno informacji dotyczących sfery majątkowej, jak i niemajątkowej klienta nie pozwala na określenie wartości tajemnicy w jednostkach pieniężnych, a co za tym idzie – należy przyjąć, iż posiada ona charakter niemajątkowy.

Ścisły związek dobra osobistego z podmiotem, którego dotyczy, wyraża się w okoliczności, że istnienie dobra zależy od istnienia podmiotu – dobra osobiste powstają i wygasają wraz z podmiotem, któremu służą. Beneficjentem tajemnicy bankowej jest wyłącznie osoba, której te dane służą, dlatego nawet w przypadku umów wielostronnych wobec każdej ze stron umowy bank jest zobowiązany do zachowania odrębnej tajemnicy bankowej²⁸. Dla okoliczności powstania obowiązku zachowania tajemnicy bankowej fundamentalne znaczenie posiada moment, w którym jednostka ujawnia bankowi informacje w związku z czynnością, jaką zamierza w tym banku podjąć, zgodnie z przedmiotem jego działalności. Jak zostało wcześniej wskazane, powstanie obowiązku zachowania poufności nie jest uzależnione od finalnego zawarcia umowy pomiędzy bankiem a beneficjentem tajemnicy bankowej. Sam obowiązek zachowania tajemnicy trwa przez czas nieokreślony, a jego istnienie nie zależy od stosunku umownego łączącego bank z klientem. Dobra osobiste trwają wraz z trwaniem podmiotu, którego dotyczą i przestają istnieć w momencie, gdy podmiot nimi objęty kończy swoją egzystencję. W przypadku tajemnicy bankowej rozumianej jako tajemnica zawodowa śmierć beneficjenta tajemnicy nie zwalnia banku z obowiązku zachowania poufności. Na gruncie poprzednio obowiązującej ustawy – Prawo bankowe z 1975 r. prawo wkładcy do tajemnicy co do jego wkładu oszczędnościowego wygasało ze śmiercią wkładcy i nie podlegało dziedziczeniu²⁹. Poglądu tego nie da się stosować *per analogiam* do

²⁸ Tak: A. Żygadło, *Wylączenia...*, s. 117.

²⁹ Tak: R. Marek, *Niektóre problemy tajemnicy bankowej w świetle praktyki*, „Palestra” 1977, nr 1, s. 28.

obowiązującej obecnie regulacji tajemnicy bankowej, aczkolwiek należy wskazać, że w przypadku rozumienia tajemnicy bankowej jako prawa do ochrony pewnych informacji jego istnienie jest o tyle uzasadnione, o ile istnieje podmiot, którego informacje te dotyczą. Ścisły związek z podmiotem, którego dotyczy dane dobro osobiste, przejawia się także w niemożliwości zbycia czy przeniesienia dobra na inny podmiot. Nie istnieje możliwość przeniesienia na spadkobierców, zrzeczenia się czy zbycia tajemnicy bankowej – zrzeczenie się beneficjenta prawa do zachowania w poufności dotyczących go informacji nie zwalnia banku z obowiązku zachowania tajemnicy. Zwolnienie to jest w całości uzależnione od ziszczenia się jednej z przesłanek enumeratywnie wymienionych w prawie bankowym. Powyższe pozwala na przyjęcie istnienia bezpośredniego związku pomiędzy tajemnicą bankową a podmiotem, któremu ona służy.

W doktrynie został wyrażony pogląd uznający tajemnicę bankową za jedno z dóbr osobistych. Pogląd taki jest wskazany m.in. przez R. Marka, według którego tajemnica bankowa jest prawem osobistym i podlega ochronie na podstawie art. 23, 24 i 448 k.c. Co istotne, nie wywodzi on pochodzenia tajemnicy bankowej z prawa do prywatności³⁰. Podobnie za dobro osobiste tajemnicę bankową uznaje A. Żygadło³¹, lecz autorka alternatywnie wskazuje na uznanie tajemnicy bankowej za samoistne dobro osobiste bądź dobro osobiste za pośrednictwem ochrony przewidzianej dla prawa do prywatności. Analizując istotę tajemnicy bankowej, A. Żygadło podkreśla, że nawet gdyby w judykaturze nie przyjął się pogląd uznający tajemnicę bankową za jedno z dóbr osobistych, w sytuacji naruszenia obowiązku zachowania poufności beneficjent mógłby powoływać się na naruszenie prywatności, co do której został już utrwalony pogląd o jej przynależności do dóbr osobistych³². Bezpośredni związek tajemnicy bankowej z prywatnością jednostki umożliwia dochodzenie ochrony praw beneficjenta przez ochronę prywatności, dlatego niezasadne wydaje się mnożenie ponad potrzebę bytów prawnych, za czym przemawia pogląd, w świetle którego tajemnica bankowa miałaby stanowić odrębne, samoistne dobro osobiste.

Zasadne wydaje się stanowisko, zgodnie z którym w przypadku naruszenia tajemnicy bankowej możliwe jest powstanie roszczeń o naruszenie dóbr osobistych. Pogląd ten został przyjęty także przez niektórych przedstawicieli doktryny³³. Bezpośredni związek informacji objętych tajemnicą bankową z płaszczyzną majątkową i życiem prywatnym beneficjenta tajemnicy nakazuje uznanie, iż zagwarantowany

³⁰ *Ibidem*, s. 28, 29.

³¹ A. Żygadło, *Ochrona tajemnicy bankowej jako dobra osobistego*, „Państwo i Prawo” 2009, nr 5, s. 60–72.

³² *Eadem*, *Wylączenia...*, s. 119.

³³ Por. M. Bączyk, [w:] M. Bączyk [et al.], *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2007, s. 558.

w prawie bankowym obowiązek zachowania w poufności informacji powierzonych bankowi ma chronić sferę życia prywatnego beneficjenta, rozumianego jako objęte prawem do prywatności dobro osobiste. Zasadne wydaje się więc przyznanie tajemnicy bankowej ochrony przewidzianej dla dóbr osobistych, wynikające z uznania informacji stanowiących tajemnicę bankową za dane pozostające w sferze prywatności podmiotu, nie zaś z uznania tajemnicy bankowej za dobro osobiste o charakterze samoistnym. Podobnie w doktrynie wyrażał się K. Piasecki, według którego „ochrona tajemnicy bankowej stanowi istotną część prawa do poszanowania prywatności”, przy czym stanowisko to zostało zajęte na tle rozważań dotyczących art. 23 k.c. Co istotne, autor nie wskazał wprost na uznanie tajemnicy bankowej za jedno z dóbr osobistych³⁴. Stanowisko to należy uznać za zasadne tym bardziej, że nie mnoży ono ponad potrzebę bytów prawnych, umożliwia jednak zapewnienie beneficjentowi tajemnicy bankowej i dochodzenie ochrony swoich praw – zarówno o charakterze majątkowym, jak i niemajątkowym.

BIBLIOGRAFIA

- Bączyk M., [w:] M. Bączyk, E. Fojcik-Mastalska, L. Góral, J. Pisuliński, W. Pyziół, *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2007.
- Grzybowski S., *Ochrona dóbr osobistych według przepisów ogólnych prawa cywilnego*, Warszawa 1957.
- Kierzyk T., *Ochrona konsumentów na rynku usług turystycznych*, „Rejent” 2002, nr 12.
- Książek P., *Komentarz do art. 23 k.c.*, LEX 2012.
- Książek P., *Komentarz do art. 43 kodeksu cywilnego*, LEX 2012.
- Kubiak-Cyrul A., *Dobra osobiste osób prawnych*, Zakamycze 2005.
- Marek R., *Niektóre problemy tajemnicy bankowej w świetle praktyki*, „Palestra” 1977, nr 1.
- Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 czerwca 1997 r., sygn. akt K 21/96, Z.U. 1997/2/23.
- Piasecki K., *Kodeks cywilny. Księga pierwsza. Część ogólna*, Kraków 2003.
- Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 lipca 1984 r., sygn. akt II CR 5/84, LEX nr 8606.
- Safjan M., *Ochrona majątkowa dóbr osobistych po zmianie przepisów kodeksu cywilnego*, „Przegląd Prawa Handlowego” 1997, nr 1.
- Sokołowski T., [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 1: *Część ogólna*, red. A. Kidyba, Z. Gawlik, A. Janiak, A. Jedliński, A. Kopańczyńska-Pieczniak, E. Niezbecka, T. Sokołowski, Warszawa 2009.
- Szpunar A., *Ochrona dóbr osobistych*, Warszawa 1979.
- Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 lipca 1993 r., sygn. akt I PZP 28/93, LEX nr 3943.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 14 czerwca 1995 r., sygn. akt I ACr 143/95, LEX nr 23659.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 28 września 1999 r., sygn. akt I ACa 464/99, LEX nr 82417.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 11 kwietnia 2001 r., sygn. akt I ACa 244/01, LEX nr 82416.

³⁴ K. Piasecki, *Kodeks cywilny. Księga pierwsza. Część ogólna*, Kraków 2003, s. 174.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 14 listopada 2003 r., sygn. akt I ACa 1062/03, LEX nr 145070.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 30 marca 2011 r., sygn. akt I ACa 204/11, LEX nr 898639.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 lipca 1968 r., sygn. akt I CR 252/68, LEX nr 954.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 1984 r., sygn. akt I CR 400/83, LEX nr 2997.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 1986 r., sygn. akt II CR 295/86, LEX nr 3340.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2005 r., sygn. akt III CK 622/04, LEX nr 180853.

Żygadło A., *Ochrona tajemnicy bankowej jako dobra osobistego*, „Państwo i Prawo” 2009, nr 5.

Żygadło A., *Wylączenia tajemnicy bankowej a prawo do prywatności*, Warszawa 2011.

SUMMARY

Bank secrecy its protection covers all information obtained by the bank in connection with the performance of the bank at the stage of negotiations and in the process of concluding and performing the agreement between the beneficiary bank secrecy. The doctrine remains disputed acquisition of bank secrecy protection provided for in the Civil Code for personal goods. This publication is a voice in the discussion on the possible recognition of banking secrecy as one of not enumerated in the article directory 23 of the Civil Code personal property. According to the analysis and the position taken in this publication is a violation of banking secrecy may be subject to the consequences provided for violations of personal rights, for the protection of the right to privacy as recognized in doctrine and case law for personal interests to be protected. The concept of institutional protection of personal enables the beneficiary to the mystery of redress as guaranteed in Article 24 and 448 of the Civil Code a broad catalog of exceptions when the bank is required to maintain the confidentiality of information obtained leads to the conclusion that the protection of secrecy, both on the grounds of the Civil Code, the Banking Law and the Law on Protection of Personal Data remains in the current legal system the institution of the diminishing importance for trade, while the public interest is for the good of the legislature far more important than the interests of a particular individual.

Keywords: personal interest; bank secret; information